

KONYA YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ EDEBİYAT ÖĞRETMENİ CELÂLEDDİN EMREM 'İN ESER HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Bu satırlar takriz değildir. Çünkü haddim değildir. Noksanını bilmenin delâlet ettiği mânâyı burada dile getirmek dahi ikinci bir had-nâşinaslık olacak.

Fakat gönül ferman dinlemiyor, sevgi ve hayranlığı dile getirmek gayretkeşliğinden kendini alamıyor. Üstâdın bu satırları nasıl karşılayacağını bilmiyorum. Belki üzülecekler de. Büyük operasyonları ile zaman zaman matbuatımızı, tıp âlemini meşgul etmiş olan doktorumuzun yüksek irfanını, operatörlüğü kadar bir ruh doktoru oluşunu da düşündüm: Kendileri, elbet beni bu satırlara sevkeden âmilleri, zaaf larımı hoş ve had-nâşinaslığımı mâzur görürler dedim, mütesellî oldum.

Eserin adı: "**Allah Dostu Der ki**". Konusu, tekniği ve şekil, mâna ve edası, netice olarak bütünü ile, matbuat âleminde ayrı bir hüviyet taşımaktadır: Kendisi ve hayatı gibi .

Üç-dört sayfadan ibaret önsöz. Bu kısım, serbest bir nazmın mısralarını andıran satırlar hâlinde, müteakıp makalelerin mütekâsif bir hulâsası. Her satır, -her mısra da diyebiliriz- ana bir mevzuun kapısını çalmakta şâyân-ı hayret tedâilere yol açmakta, şuurumuzu aydınlatmakta ve asıl mühimmi: Bize ilerde açacağı gönül bahçesinin -ki kendileri mâneviyat bahçeleri diye adlandırıyor- çiçeklerinin kokusundan esintiler vermekte. Ve her esinti bir mânâ hâlinde can kulağı-mıza çok şeyler duyurmakta. Hakikate susamışları rahatlandırmakta.

Esinti, hafif bir esinti dedim. "Hakikate susamışlar" dedim. Çok uzaktaki muazzam bir çağlayanın derinden derine gelen sesi, ne kadar hafif de olsa, içimizde tahlil edemeyeceğimiz ayrı bir vibrasyon husûsiyeti arzeder. Ve ârif bu hafif, sakın seste muazzam bir nehrin çağlıtısını duyar.

Takriz olmadığını peşinen arzettiğim bu satırlarda eserin bâzı makalelerine kısaca temas edecek, çıkardığım bâzı pasajlar üzerinde bir şeyler söylemeye ve bu suretle eseri tanıtmaya çalışacağım. Ve bu intibalarım, zannediyorum ki, eseri dikkatle okuyanlar hak verecekler, ve böylece bir gönül birliği içinde olmanın hazzını duyacağız.

Üstâdın en ilmî îzahlarında bile estetik bir edâ, kendine has bir şiiriyet derhal okuyucuyu sarar . Fikirler ne kadar çetin de olsa mutlak bir sanat gaazesine bürünmüştür. Konu daha başlangıçta aranan, beklenen bir âşına müjdesini verir ve gayrı ihtiyârî: "Hayır, bu makale herhangi bir makale değil. Bu satırlarda ayrı bir şey var." hükmünü derhal vermek mecburiyetinde kalır. Şüphesiz bu başkalarından ayrı bir şey.. hükmünü verdirebilmek üstün eserlerin en birinci vasfıdır. Fakat iş bununla bitmemektedir. Operatörümüz neşterini madde, beden yapısının üstünde kullanmasını en iyi bilenlerden olduğu kadar da eserlerinde mânâ yapımızın en hassas yerlerine dokunmasını ve lâzım gelen mânâ ameliyesini de yapmasını bilenlerdendir. Kendine has sentaklar, ayrı bir edâ ve ahenk içinde mânâyı besteler. Dimağ, ruh ve his tatmin edilmiştir. Fakat asıl mühim noktayı unuttum. Hemen söyleyeyim ki bunun için okuyanın teslim olması, o mânâyı susamış bulunması lâzımdır. Hoş, bazan üstâdın zorla teslim aldığı da vâkıdır. Kuvvetli inancı, insafı muâırızı sonunda susturacaktır. Veya hemen değilse yarın için yeşerecek bir kanaati muhatabının şuurlatına bir tohum hâlinde bırakacaktır. Ama insafı dedim. Çünkü muâırızına verdiğim insaf tâbiri böyle güzel bir geleceğin müjdesi olabilir.

İman mevzuunda üstadımızın imân nûru ile aydınlık şuurundan karanlıkta kalmış herhangi bir şuura bir hitap ve îzah tarzı vardır. Muhatabın niyeti saf ise ve muhatap hakîkî bir vicdana sahipse ve hem bu işe talipse, bu hitap ve tavsiyeler, bir hastanın, mahiyetini bilmediği ilâçtan şifa bulması kabilinden -şüphesiz El-Hâdi isminin tecellîsi ile- şifakâr bir tesire mâliktir. Bilhassa akademik bilgi ve ilim velvelesinin iğfâlkâr gürültüsü içinde bocalayan şu kısa ve kat'î ihtarı yapar: "ilim var, fen var; akademik bilgiler var. deme. Bu hudutta bunların işi yok. Ve hem de bunlarla halledilemiyor . Akıl ve mantık yürümüyor . Bu malzeme ile hallederim deme, edep haricine çıkarsın. Bizim gördüğümüz âlem zâhiren maddedir, bâtınen mâneviyattır." der. Ve reçetesini de verir : "İnsan, Allâh'ın varlığı hakkındaki delil ve ispatların sayısını artırmakla değil, ruhundaki ihtirasların sayısını azaltmakla îman ve i'tikat sâhibi olmaya çalışmalı . Allâh'ı hisseden, akıl değil, kalbdır. Bunu bir zamanlar sizin gibi şüpheci olup sonradan her türlü dünya saadetlerini atarak hakîkate kavuşmuş olanlardan öğren." Bu reçeteyi alan arayıcı düşünecektir: Bu akıl labirentlerinden kurtulmak için ne kadar boşuna yorulmuşum. Sonra bu satırların sahibi herhangi bir doktor da değil ve ayrıca bu kadar renkli edâ, sanatkâr

ifade, üstün tefekkür... diyecektir. Hele tavsiyenin " reçetenin" son cümlesi tam bir tesellidir. Talip, halâsa yaklaşmanın ümit ve sevinci için de düşünecektir: Demek benim gibi olanlar da varmış. Ve bunlar halâsa kavuşmuşlar, diyecektir.

"Akıl ve îman" üstâdın her konusunda diyeceğim, bir yolunu bulup temas ettiği bir mevzudur:. Muazzam bir orkestranın temini teşkil eden refrenler gibi.

Mukaddimedede üstâdımız kaza ve kadere temas eder. Fakat kaza ve kader kelimesini kullanmaz. "Utanma bakalım; bu hudutta ihtiyar yoktur." derken hem akli doyurur, hem ruhu. Getirdiği misâl edep ve hayâ duygusudur. Bu duygunun ışığında artık başka bir muhakemeye, akli kurcalamaya lüzum kalmaz.

Fikrin derin bir şiiriyet içinde hasıl yüceldiğini görmek için şu cümlesini okuyalım:

" Edep, her şeyin insan için sınırır . Aklın durduğu, kavramın, takatin kesildiği, başın secdeye geldiği..." birbirini kovalayan dalgalar halinde sıralanan bu kısa cümleler mânâ yolcusunun haşır ve neşir olduğu bir ruh macerasıdır ki aşırılığı edebi aşmış, aslında bir nûr olan aklın cehennemine düşmüştür. Çırpınan zavallının takati kesilmiştir. Artık aman kapısına sarılmaktan başka çare yoktur. Ve o zaman perişan baş " Kabûl! " diyecektir. Ve alın secdededir. "**Secde et, yaklaş.**" âyetinin sırrına ermektir bu.

En müspet delili,veya delilleri hasselerimizden misal getirerek ileri sürerken şeytanın girmesi muhtemel iğva yollarını kaparken bile "kalbdeki nûranîyetle inanç" yolunu üstün tutar. Bu, "**Allâh-u Teâlâ kendi nûru ile dilediği kulunu hidâyette kılar.**" âyet-i kerîmesinin tefsîridir.

"Maneviyat Bahçesi" üstâdın en uzun ve cemiyetli bir makalesidir. Bu şâheser makale mânevîyat bahçesinin kapısını açmakta okurların içeri çağırılmaktadır . Bu uzun hitaptan -öz süzülmez ama- sezdiğim mânâyı sizlere aktarmaya çalışayım. Bu bahçe başka bir bahçedir. Maddede kalanlar, buradaki mânâ güzelliğini görmekten mahcup-turlar, perdelenmişlerdir. Çünkü burası erenlerin bahçesidir. Onun için üstâd "Vücutlarınızı dışarda bırakın, rûhunuzla yürüyünüz! Sükûn ve huzur içinde!" diyor. Aşk gibi ancak yaşamakla bilinen ve duyulan bu

mânâ alemini en renkli tasvirlerle canlandıran ve en güzel mânâlarla ulviyetini aksettiren üstâdımız diğer taraftan ruh ve madde münasebetini, meşhudat âleminin, mânâ güzelliği ile bakıldığı zaman mânâsına ve hakikatine erişileceğini îzah eder. Hakikatin de işte bu mânâ olduğunu anlatır. Âlemde mânâsız ne var? Mânâsızlığın bile mânâsı yok mu? Çiçeğe bakalım. Ondaki güzellik, Yaratan'ın, kullarına bir tebessümü değil midir? Kokusu da ayrı bir mânâ değil midir? Çiçekteki tebessümü görmeyen göz, gözsüzdür. Amâdır. Hâdisat bile bir mânâdır. "Hâdiseler konuşuyor" deriz. Ve nihayet bütün varlık bir mânâdır. Onun için bu mânâyâ erenlere mânâ erenleri deriz. Ve bu hal, madenin kesafetinden arınanlara mev'uttur. Üstâd bu bahçenin ziyâretçilerini ilk ameliye olarak gözlerini sislendirmeye davet eder. Bu amelîyenin başlangıcıdır. Bu sis kalkınca madde billûrlaşır, yâni şeffaflaşır. Pencerenin camı çok temizlenmiş ve fazla şeffaflaşmış ise farkına varmadan açık zannettiğimiz pencereye eğilmeye kalkarsak alnımızı cama çarptığımız olağan bir hâdisedir. Bu mâruzatımı üstâd o kadar başka bir edâ ve mertebeden söylüyor ki fazlasını üstâda terkedeyim. İlk merhale olarak üstâdın bizi Yûnus'un türbesine götürmesi boşuna değildir. Taşın üstüne hâkkedilen Yûnus'un mısraları:

Hak'tan gelen şerbeti içtik elhamdülillâh
Şol gurbet denizini geçtik elhamdülillâh.

.....

Bu, "için bu sudan" demektir. Biz de bu mânâyâ doğru cehdedip bize uzatılan bakır taslardan içelim. Hem bu taslar "Sebil! Sebil!" diyen sebilcilerin uzattığı taslardır. İçindeki suya bakın . Görünmez ama taşın içindeki hâkkedilmiş âyetleri bu şeffaf sudan okuyabiliyoruz. Suyu içerken âyetlerin mânâsını da içmeye çalışalım. Bu su böylelikle Hak'dan gelen şerbet olacaktır.

Üstâd diyor ki: "Kapıda -hangi kapıda? Üstâd bunu irfanımıza bırakmış- sağ tarafta -neden sağda?- güzel bir yazı ve altında imza gibi bir yer var. Oraya kadar uzanın, gül dalları arasında görünen ince yazıları da gül dallarını ayırarak okuyun. Yalnız dikkat edin gül dikenleri elinize batmasın * :

(*) Gel de bu ihtardan bir ârîfin tahmisini hatırlama:

Eli boş âşîka mahublar el vermezler
Dikeninden çekinen ellere gül vermezler
Can ü baş vermeyene zevk-i gönül vermezler
Harem-i mânide bigâneye yol vermezler.
Âşînâ-yi ezeli yâr-ı kadîm isterler.

"İbâdet etmeyen, inanmayan kimse, ruhunun yurdunu ziyâret etmemiş demektir ."

Bu yolculuğun ötesini artık eserden okursunuz. Sizlere bırakıyorum. Susuyorum . Belki üstad, " Sus, yeter. Orasını görmek isteyenlere bırak." der.. Bir nâkîlim ben.

Onun için susuyorum. Hem,
Sükût olsun sana tevhid
demiş bir ârif. Buyurun, mabadine siz devam ediniz.

Celâleddin EMREM